

อารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย*

พัต ลวางกูร¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบท ที่มา และปัจจัยแวดล้อมของอารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย และ (2) ศึกษาอารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัยการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงอารมณ์ เน้นศึกษาเอกสารปฐมภูมิ หรือตัวบท ได้แก่ รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา (สมัยวิสามัญ) วันที่ 26 และ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ผลการวิจัย พบว่า อารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาเกิดขึ้นภายใต้บริบทสถานการณ์การระบาดโควิด-19 การชุมนุมทางการเมืองของเยาวชน ตลอดจนปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองทั้งในและนอกรัฐสภา ระหว่างการประชุม พบว่า สมาชิกรัฐสภา ประกอบด้วย คณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านใช้อารมณ์ทางการเมืองทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่หลากหลาย แต่ละฝ่ายมีการสื่อสารและเล่าเรื่องที่แตกต่างกัน มีการใช้ข้อความเชิงสนับสนุนสำหรับฝ่ายของตนเอง และใช้ข้อความเชิงขัดแย้งต่อฝ่ายตรงข้าม ทั้งนี้ อารมณ์ที่สมาชิกรัฐสภาใช้มีลักษณะเป็นเครื่องมือเชิงโวหารเพื่อบรรลุเป้าหมายของแต่ละฝ่ายที่ไม่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาร่วมกัน แต่กลับนำมาซึ่งปัญหาการแบ่งแยกระหว่าง “เรา” และ “เขา” ที่มากขึ้น

คำสำคัญ: อารมณ์ทางการเมือง; วาทกรรมรัฐสภา; การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงอารมณ์; รัฐสภาไทย; การเมืองไทย

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

พัต ลวางกูร. (2567). อารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 14(3), 644-657.

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: pad.l@ru.ac.th

*ทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ 2565

Political Emotions of Members of the Parliament in the Thai Parliamentary Meeting*

Pad Lavankura¹

Abstract

This research article aims (1) to study the context, rationale, and factors influencing the political emotions of members of the parliament in the Thai parliamentary meetings, and (2) to examine these political emotions in detail. This qualitative research employs Emotional Discourse Analysis (EDA) to analyze the verbatim report of the Thai parliamentary meeting (extraordinary session) held on October 26th and 27th, 2020.

Findings are as follows: the political emotions of the parliamentarians occurred within the context of the COVID-19 pandemic, the youth movement, and political conflicts inside and outside the parliament. During the meetings, parliamentarians—including the cabinet, senators, and members of parliament from both the government coalition and opposition parties - expressed a range of positive and negative emotions. Each side communicated different perspectives, using advocative messages to support their own group and conflictive messages against the other group. These emotions and narratives serve as rhetorical tools to advance their own interests. Rather than leading to collective solutions, they exacerbate the division between “us” and “them.”

Keywords: Political Emotions; Parliamentary Discourse; Emotional Discourse Analysis;

Thai parliament; Thai Politics

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Lavankura, P. (2024). Political emotions of members of the parliament in the Thai parliamentary meeting. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 14(3), 644-657.

¹ Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: pad.l@ru.ac.th

* Research Funding from Ramkhamhaeng University, Fiscal Year 2022

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทางรัฐศาสตร์ การศึกษาเรื่องอารมณ์เริ่มได้รับความสนใจและนำมาศึกษาอย่างเจาะลึกในช่วงประมาณปี ค.ศ. 2000 เพราะแท้จริงแล้วนักวิชาการทางรัฐศาสตร์จำนวนมากต่างเห็นพ้องต้องกันว่าอารมณ์มีความสำคัญ เป็นเรื่องปกติในชีวิตทางการเมือง และเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ความเป็นไปของสังคม ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญ อย่างเช่น การเข้าร่วมสงคราม การเคลื่อนไหวทางสังคม หรือ เหตุการณ์ประจำวันของรัฐบาล ตลอดจนการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมือง การอภิปราย และตัวบทต่าง ๆ ที่เขียนขึ้น การอาศัยแนวคิดเรื่องอารมณ์ทำให้ปรากฏการณ์ทางการเมืองเกิดคำอธิบายใหม่ที่น่าสนใจมากขึ้น (Elster, 1999; Marcus, Neuman, & MacKuen, 2000; Flam & King, 2005; Goodwin & Jasper, 2006; Freedman, 2013; González, 2017, p. 30; Werlen, Imhof, & Bergamin, 2021)

งานวิจัยนี้เลือกการประชุมรัฐสภาไทยเป็นประเด็นและพื้นที่ในการศึกษา สืบเนื่องจากข้อสงสัยเบื้องต้นที่ว่า การอภิปรายของสมาชิกรัฐสภาไทยมีการใช้อารมณ์หรือไม่ อย่างไร ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องอารมณ์และวาทกรรมทางการเมืองในรัฐสภา ทำให้เข้าใจธรรมชาติของรัฐสภาว่าเป็นพื้นที่แห่งการถกเถียง สนทนาโต้ตอบระหว่างสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นผู้แทนของประชาชน ซึ่งสมาชิกรัฐสภามักจะใช้เหตุผลเชิงตรรกะ (logos) ควบคู่กับการใช้พลังแห่งอารมณ์ (pathos) ดังจะเห็นว่าการพูดมีการผสมผสานทั้งเหตุผลและโวหาร ตลอดจนการถกเถียงทั้งแบบมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล (Jakaza, 2019, pp. 25, 268) ถึงแม้ลักษณะของวาทกรรมรัฐสภาจะมีความเป็นทางการ แต่สมาชิกรัฐสภามีการใช้อารมณ์เพื่อจูงใจผู้ชมทั้งภายในและภายนอกรัฐสภา กล่าวได้ว่า อารมณ์

แฝงฝังอยู่ในการใช้โวหารเชิงกลยุทธ์ของสมาชิกรัฐสภา (strategic rhetoric use) (Lara, Márquez, & Fuentes-Rodríguez, 2016, p. 134)

งานวิจัยนี้เลือกศึกษาอารมณ์ของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1 (สมัยวิสามัญ) เมื่อวันที่ 26-27 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ภายใต้สถานการณ์การระบาดโควิด 2019 และการชุมนุมประท้วงทางการเมืองของกลุ่มเยาวชน การประชุมนี้ถูกเลือกเป็นกรณีศึกษาเพราะมีความน่าสนใจทั้งในเชิงเนื้อหาสาระ (content) และบริบท ที่มา และปัจจัยแวดล้อม (context) โดยวางอยู่บนข้อสันนิษฐานที่ว่า การประชุมนี้น่าจะเป็นหนึ่งในการประชุมที่มีการแสดงออกซึ่งอารมณ์ทางการเมืองอย่างเด่นชัดที่สุด (most acutely visible) สะท้อนเหตุการณ์ที่เป็นช่วงเวลาแห่งรากฐาน (foundational moments) การเปลี่ยนผ่าน (transformative moments) และวิกฤติ (crises) ที่จะแสดงซึ่ง ‘จุดสังเกต’ ทางอารมณ์ (emotional ‘landmarks’) ได้เป็นอย่างดี (Koschut, 2018, p. 282)

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 บริบททางการเมืองไทยอยู่ภายใต้การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ซึ่งตลอดระยะเวลาของการทำงานของสมาชิกรัฐสภาตั้งแต่การเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรกเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 จนถึงการประชุมร่วมกันเมื่อวันที่ 26-27 ตุลาคม พ.ศ. 2563 การเมืองทั้งภายในและภายนอกรัฐสภาเต็มไปด้วยการเคลื่อนไหวที่ไม่หยุดนิ่ง ในส่วนของการเมืองภายใน พบความเปลี่ยนแปลงของจำนวนพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และในส่วนของการเมืองภายนอก ปรากฏเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง โดยเฉพาะภายหลังจากที่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคอนาคตใหม่เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ที่ก่อให้เกิดการประท้วงของเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และต่อจากนั้น

ก็มีการชุมนุมยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลให้มี (1) การยุบสภาผู้แทนราษฎร (2) หักคุกคามประชาชน และ (3) ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งการชุมนุมประท้วงและจัดปราศรัยได้ขยายไปในต่างจังหวัดและพื้นที่ออนไลน์ด้วย และเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 แนวร่วมกลุ่มนักศึกษาและประชาชนกว่า 30 องค์กรที่รวมตัวโดยใช้ชื่อว่า “คณะราษฎร” มีการเสนอข้อเรียกร้องอีกครั้ง ได้แก่ (1) พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และองคาพยพลาออก (2) รัฐสภาต้องเปิดประชุมวิสามัญทันทีเพื่อรับร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน และ (3) ปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ตามระบอบประชาธิปไตย (BBC Thai, 2020a) ต่อเหตุการณ์ข้างต้น รัฐบาลได้บังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในกรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 15-22 ตุลาคม พ.ศ. 2563 และมีการปราบปราม กักขัง จับกุมและตั้งข้อหาต่อผู้ชุมนุมจำนวนมาก (Bangkok Post, 2021) ในรูปแบบทางการผ่านรัฐสภา รัฐบาลได้เปิดสมัยประชุมวิสามัญ ซึ่งเป็นการประชุมที่งานวิจัยนี้เลือกศึกษาสำหรับการประชุมดังกล่าวในแง่หนึ่ง ถูกมองว่าเป็นการ “ลดอุณหภูมิทางการเมือง” และ “ดึงพินออกจากกองไฟ” (BBC Thai, 2020b) แต่ในอีกแง่หนึ่ง ถูกมองว่าเป็นการทำเพื่อปกป้องรัฐบาลเอง (Prachachat Business, 2020) นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2563 เกิดเหตุการณ์ที่เต็มไปด้วยอารมณ์และความรู้สึกระหว่างการประชุม ดังที่มีการบันทึกว่า ในระหว่างการอภิปรายของนายวิสาร เตชะธีราวัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย ในประเด็นเรื่องขอให้นายกรัฐมนตรีลาออก ก่อนจบการอภิปรายนายวิสารได้นำมีดมากรีดแขนตนเอง (Secretariat of the House of Representatives, 2020c) ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวได้ถูกนำเสนอผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ ภายใต้พาดหัวข่าวที่ว่า “ได้เลือด! ส.ส.วิสารเดือด กรีดแขนประท้วง

‘บึกตู’ กลางสภา” (Dailynews, 2020)

จากเหตุผลทั้งทางวิชาการและปรากฏการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยที่กล่าวไปข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาอารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย โดยตั้งคำถามการวิจัยว่า “สมาชิกรัฐสภาใช้อารมณ์ลักษณะใดบ้าง เป็นไปในเชิงบวกหรือเชิงลบ” และ “อารมณ์ดังกล่าวมีสาเหตุมาจากอะไร” ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อประเด็นเรื่องอารมณ์ทางการเมืองตลอดจนบริบท ที่มา และปัจจัยแวดล้อมของอารมณ์ทางการเมืองมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท ที่มา และปัจจัยแวดล้อมของอารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย
2. เพื่อศึกษาอารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหา คือ อารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย แบ่งเป็นประเด็นย่อย คือ อารมณ์เชิงบวกและลบของสมาชิกรัฐสภา และบริบท ที่มา และปัจจัยแวดล้อมของอารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาโดยหน่วยวิเคราะห์ของการวิจัย คือ สมาชิกรัฐสภาไทย ประกอบด้วย คณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายค้าน ที่มีส่วนในการอภิปรายในการประชุมวิสามัญของรัฐสภาไทย เมื่อวันที่ 26-27 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 51 คน (Secretariat of the House of Representatives, 2020a)

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

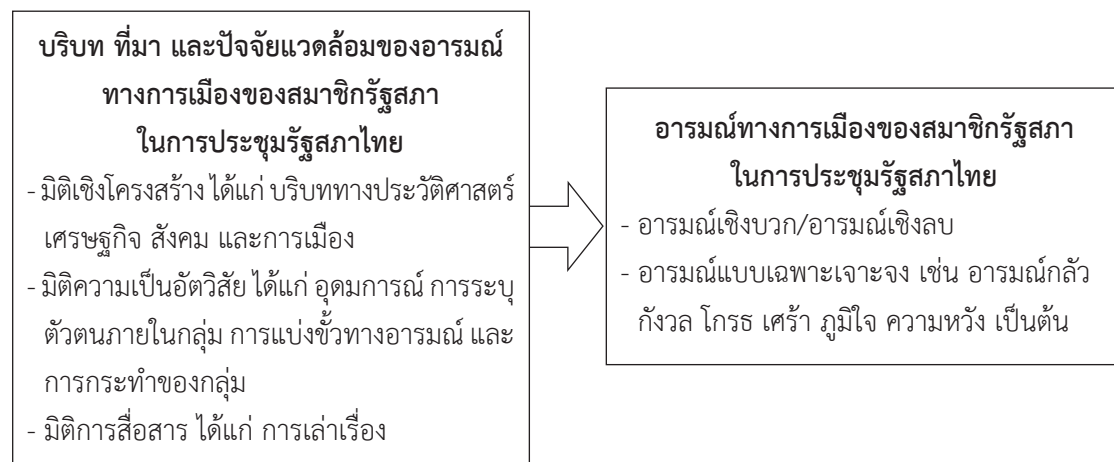
งานวิจัยนี้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) แนวคิดเรื่องอารมณ์ (2) แนวคิดเรื่องอารมณ์ทางการเมือง (3) บริบท ที่มา และปัจจัยแวดล้อมของอารมณ์ทางการเมือง (4) อารมณ์ในวาทกรรมรัฐสภา และ (5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพบว่าอารมณ์มีความซับซ้อนเป็นพลวัต สามารถศึกษาได้จากหลากหลายมุมมอง ไม่ว่าจะเป็นในเชิงจิตวิทยา สรีรวิทยา วิทยาศาสตร์สมอง และปรัชญา (Ringmar, 2018, p. 33) สำหรับอารมณ์ทางการเมือง หมายถึง อารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวแสดงและสถาบันทางการเมือง (Demertzis, 2014, p. 227) สำหรับประเภทของอารมณ์ทางการเมือง สามารถแบ่งออกเป็นแบบกว้าง ๆ คือ อารมณ์เชิงบวกและอารมณ์เชิงลบ หรือแบ่งเป็นแบบเฉพาะเจาะจง เช่น อารมณ์กลัว กังวล ความหวัง และความภูมิใจ (Capelos, 2011, p. 499; Verbalyte, Bonansinga, & Exadaktylos, 2022, p. 2) ซึ่งการจะทำความเข้าใจอารมณ์ในลักษณะต่าง ๆ จำเป็นต้องเข้าใจบริบท ที่มา และปัจจัยแวดล้อมของอารมณ์ทางการเมืองด้วย (Bericat, 2016, p. 505)

งานวิจัยนี้อาศัยกรอบการวิเคราะห์แบบหลายระดับ (multilevel analysis) ของ Bonansinga (2020, p. 91) ที่ผสมผสานมุมมองจากหลากหลายสาขาวิชา คือ สังคมวิทยา จิตวิทยาการเมือง และสื่อสารทางการเมือง เพื่อทำความเข้าใจว่าอารมณ์เป็นผลสืบเนื่องถูกผลิตในระดับมหภาค (macro-level) ได้รับการรับรู้ในระดับปัจเจก (perceived at the individual level) อีกทั้งยังถูกนำทาง (guided) ก่อรูป (shaped) และผลิตซ้ำ (reproduced) ผ่านการเล่าเรื่องทางการเมือง (political narratives) กระบวนการแห่งอารมณ์วางอยู่บน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) โครงสร้าง เน้นศึกษากระบวนการแบบมหภาคและแนวโน้มระยะยาวที่เชื่อมโยงกับบทบาทของอารมณ์

(2) อัตวิสัย เน้นทำความเข้าใจการตีความของปัจเจกที่ผันแปรตามอุดมการณ์ (ideologies) การระบุตัวตนภายในกลุ่ม (in-group identification) การแบ่งขั้วทางอารมณ์ (affective polarization) และบทบาทของอารมณ์ที่ก่อให้เกิด จูงใจ และธำรงรักษาการกระทำของกลุ่ม และ (3) การสื่อสาร เน้นการประกอบสร้างตีความ และผลิตซ้ำอารมณ์ทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่อง โดยอาจมีการใช้ข้อความเชิงสนับสนุน (advocative messages) หรือข้อความเชิงขัดแย้ง (conflictive messages) ต่อฝ่ายของตนเองและฝ่ายตรงข้าม

สำหรับงานวิจัยที่เคยศึกษาเรื่องอารมณ์ทางการเมืองในการประชุมรัฐสภา ส่วนใหญ่ศึกษาในประเทศที่พัฒนาแล้วในภาพรวมของงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ระดับของการใช้ภาษาเชิงอารมณ์ในรัฐสภาเพิ่มขึ้นเมื่อประเทศเผชิญวิกฤติ เช่น สงคราม วิกฤติเศรษฐกิจ หรือ การแบ่งขั้วอุดมการณ์ นอกจากนี้ อารมณ์ในรัฐสภา ประกอบด้วย อารมณ์เชิงบวกและเชิงลบ ผันแปรตามปัจจัยเชิงสถาบันและคุณลักษณะส่วนบุคคลของนักการเมือง โดยส่วนใหญ่พบว่าพรรครัฐบาลเน้นใช้ภาษาและอารมณ์เชิงบวก และพรรคฝ่ายค้านเน้นใช้ภาษาและอารมณ์เชิงลบ เพราะภาษาเชิงลบเป็น “ภาษาแห่งการต่อสู้และป้องกัน” งานวิจัยที่ผ่านมาเห็นพ้องต้องกันว่า การใช้ภาษาเชิงอารมณ์เป็นกลยุทธ์ทางการเมืองที่สมาชิกรัฐสภาใช้เพื่อจูงใจให้ผู้ชมคล้อยตาม ในภาพรวม ถึงแม้การศึกษาเรื่องอารมณ์ทางการเมืองในการประชุมรัฐสภาจะเป็นการศึกษาในระดับจุลภาคแต่ก็เชื่อมโยงกับความเป็นมหภาค ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงแบบแผนและกระบวนการปรึกษาหารือและความเป็นประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ (Lara et al., 2016; Abercrombie & Batista-Navarro, 2020; Gennaro & Ash, 2021; Werlen et al., 2021; Widmann, 2021)

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เน้นศึกษาตัวบท (text) ได้แก่ รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา (สมัยวิสามัญ) วันที่ 26 และ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2563 (Secretariat of the House of Representatives, 2020a, 2020b) อาศัยการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงอารมณ์ (Emotion Discourse Analysis--EDA) ซึ่งหมายถึง การวิเคราะห์วิธีการที่ตัวแสดง “พูด” เกี่ยวกับอารมณ์ หรือ “ใช้” อารมณ์เมื่อพูดเกี่ยวกับวัตถุ เหตุการณ์ หรือความสัมพันธ์ทางสังคม ผ่านคำ ประโยค การเล่าเรื่อง การแสดงออก และการนำเสนอ จากมุมมองนี้ วาทกรรมเชิงอารมณ์สามารถใช้ในเชิงกลยุทธ์เพื่อประกอบสร้างลำดับชั้นทางสังคม และเชื่อมโยงอยู่กับแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์และอำนาจ (Koschut, 2018, pp. 277-278) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากเน้นศึกษาเอกสารปฐมภูมิ หรือตัวบท ได้มีการเก็บข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิและเอกสารตติยภูมির่วมด้วย สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยอาศัยการวิเคราะห์ด้วยการตีความสร้างข้อสรุป ดำเนินการกำหนดรหัส

เชิงวิวัฒนาการ (evolutionary coding) ในตัวบทมุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยวิเคราะห์ข้อมูลผ่านมิติเชิงโครงสร้าง อัตวิสัย และการสื่อสาร สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตองค์ประกอบทางภาษาศาสตร์ที่ใช้แสดงอารมณ์ในเชิงวาทกรรมใน 4 ประเด็นสำคัญ คือ (1) คำศัพท์เชิงอารมณ์ (emotional terms) (2) ความหมายแฝง (connotations) (3) การอุปมาอุปมัย (metaphors) และ (4) การเปรียบเทียบ (comparisons and analogies) (Koschut, 2018, p. 284) งานวิจัยนี้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องโดยวางอยู่บนหลักการความแท้จริง ความน่าเชื่อถือ ความหมาย และความเป็นตัวแทน (Burnham, Lutz, Grant, & Layton-Henry, 2008, p. 208)

ผลการวิจัย

1. บริบท ที่มา และปัจจัยแวดล้อมของอารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย
- อารมณ์ทางการเมืองที่สมาชิกรัฐสภาทั้งฝ่าย

รัฐบาลและฝ่ายค้านได้แสดงออกในการประชุมรัฐสภาไทย สามารถทำความเข้าใจได้จากบริบท ที่มา และปัจจัยแวดล้อมของอารมณ์ ซึ่งประกอบด้วย มิติเชิงโครงสร้างและมิติเชิงอัตวิสัย กล่าวคือ ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในระดับมหภาคและการให้ความหมายเชิงอัตวิสัยในระดับปัจเจกเป็นสาเหตุและที่มาของอารมณ์

สำหรับ มิติเชิงโครงสร้าง คือ ประเทศไทยเผชิญวิกฤติทั้งสถานการณ์การระบาดโควิด-19 และการชุมนุมทางการเมือง ตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 และยาวนานต่อเนื่องมาจนถึงการประชุมวิสามัญของรัฐสภาในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2563 รัฐบาลตัดสินใจรับมือกับปัญหาด้วยการบริหารแบบรวมศูนย์ เป็นลำดับขั้น มีลักษณะการแก้ปัญหาแบบเดียวที่ครอบคลุมไม่ทั่วถึง (Boossabong and Chamchong, 2020, p. 358) อีกทั้งอาศัยกลไกแบบราชการมากกว่ากลไกแบบรัฐสภา นายกรัฐมนตรีมีอำนาจในการสั่งการ โดยให้เหตุผลว่าเพื่อให้การสั่งการมีเอกภาพ รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (iLaw, 2021) ด้วยแนวทางข้างต้นทำให้ประชาชนขาดพื้นที่ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองที่เป็นทางการ จึงออกมาเคลื่อนไหวประท้วง ซึ่งรัฐบาลก็ตัดสินใจที่จะปราบปรามและควบคุมกลุ่มชุมนุมที่เห็นต่าง (Lertchoosakul, 2022, pp. 9-10)

นอกเหนือจากปรากฏการณ์ระดับมหภาคที่ส่งผลต่อการเพิ่มระดับความเข้มข้นของอารมณ์ ความเข้าใจต่อมิติเชิงอัตวิสัยของสมาชิกรัฐสภาก็มีความสำคัญในบริบทของรัฐสภาไทย ณ ขณะนั้น มีการแบ่งขั้วทางการเมืองอย่างชัดเจน ระหว่างฝ่ายแรก คือ คณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายที่สอง คือ ฝ่ายค้าน ซึ่งที่มาของสมาชิกรัฐสภาถูกกำหนดโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยสมาชิกวุฒิสภามีจำนวน 250 คนมาจากการคัดสรรและแต่งตั้ง

โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในที่นี้สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกวุฒิสภาและพรรคพลังประชารัฐแกนนำรัฐบาลซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ คสช. มีส่วนในการจัดตั้งขึ้นก่อนการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปีพ.ศ. 2562 (iLaw, 2022) และสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 500 คน แบ่งเป็น 350 คนมาจากการเลือกตั้งและ 150 คนมาจากบัญชีรายชื่อโดยวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญและระบบการเลือกตั้งแบบผสมผสานต้องการให้พรรคการเมืองขนาดเล็กและขนาดกลางเข้ามามีบทบาทในการจัดตั้งรัฐบาลรอบผสม ในกรณีของการเลือกตั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2562 มีพรรคการเมืองเข้าสู่รัฐสภาจำนวนทั้งหมด 26 พรรค โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองขนาดเล็กมีโอกาสเข้ามาในสภาผู้แทนราษฎรเป็นจำนวนมากกว่า 12 ที่นั่งผ่านระบบบัญชีรายชื่อ และพรรคพลังประชารัฐได้จับมือร่วมกับพรรคขนาดเล็กข้างต้นและพรรคขนาดกลางอีกจำนวนหนึ่งเพื่อจัดตั้งรัฐบาลผสมรวมทั้งหมด 19 พรรค โดยมีที่นั่งรวมทั้งหมด 255 ที่นั่ง ซึ่งเป็นเสียงที่เกินครึ่งมาไม่มาก เหล่านี้นำมาซึ่งความท้าทายต่อรัฐบาลที่จำเป็นต้องรักษาเอกภาพและเสถียรภาพของรัฐบาลไว้ให้ได้ (Sawasdee, 2019, pp. 6-7) อีกทั้งยังเป็นสาเหตุและที่มาของวาทกรรมเชิงอารมณ์ของคณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลที่ย่อมสะท้อนอุดมการณ์ การระบุตัวตนภายในกลุ่ม การแบ่งขั้วทางอารมณ์ และการกระทำของกลุ่มไปในทิศทางเดียวกัน

ในส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านประกอบด้วย 7 พรรค ได้แก่ พรรคเพื่อไทย พรรคอนาคตใหม่ พรรคเสรีรวมไทย พรรคประชาชาติ พรรคเศรษฐกิจใหม่ พรรคเพื่อชาติ และพรรคพลังปวงชนไทย ซึ่งมีคะแนนเสียงรวมกันใกล้เคียงกับพรรครัฐบาลและด้วยความที่พรรคฝ่ายค้านประกอบไปด้วยพรรคเพื่อไทยและพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตสูงสุดเป็นลำดับที่ 1

และลำดับที่ 3 ตามลำดับทำให้ทั้งสองพรรคเป็นความท้าทายของรัฐบาล โดยฐานเสียงของพรรคเพื่อไทยคือ ชนชั้นล่าง ได้แก่ ชนชั้นแรงงานในเมืองและคนจนในชนบท ซึ่งมีความขัดแย้งดั้งเดิมกับฝ่ายรัฐบาลและทหารอยู่แล้วในยุคเสื้อเหลืองและเสื้อแดง และฐานเสียงของพรรคอนาคตใหม่ คือ เยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่เข้ามาเล่าเรื่องใหม่ผ่านกลยุทธ์วิธีแบบใหม่ โดยยึดถืออุดมการณ์ความเป็นประชาธิปไตย ต่อต้านการรัฐประหารและกลุ่มอำนาจดั้งเดิม (McCargo, 2021, p. 175) ทั้งนี้ เมื่อพรรคอนาคตใหม่ถูกยุบ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนที่ไม่ถูกตัดสิทธิของพรรคอนาคตใหม่ได้รวมตัวกันไปตั้งพรรคใหม่ คือ พรรคก้าวไกล เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2563 โดยพรรคก้าวไกลก็ยังคงประกาศสานต่ออุดมการณ์และหลักการของพรรคอนาคตใหม่ เช่นเดิม ในที่นี้ การแบ่งแยกระหว่างสมาชิกฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน และการรวมกลุ่มภายในของแต่ละฝ่ายย่อมส่งผลต่อทิศทางการแสดงอารมณ์และการสื่อสารภายในการประชุมรัฐสภา

2. อารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย

ผลการวิจัย พบว่า ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านมีการใช้อารมณ์ทั้งเชิงบวกและลบในการประชุม โดยแต่ละฝ่ายมีกลยุทธ์การจูงใจผู้ฟังโดยใช้อารมณ์ผนวกกับการเล่าเรื่องที่แตกต่างกันผันแปรตามมิติเชิงโครงสร้างและอัตวิสัย

ประเด็นแรก คือ การใช้อารมณ์เชิงบวกของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน พบอารมณ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อารมณ์ชื่นชม ภาคภูมิใจ จงรักภักดี รัก และความหวัง ทั้งนี้ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านมีการเล่าเรื่องที่แตกต่างกัน

สำหรับการเล่าเรื่องของฝ่ายรัฐบาลมีการใช้อารมณ์เชิงบวกผนวกกับข้อความเชิงสนับสนุน (advocative messages) ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ วัฒนธรรม รากเหง้า คุณค่าความเป็นไทย ประวัติศาสตร์

ชาติไทย ภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในเวทีโลก และต่อการบริหารงานของรัฐบาล นอกจากนี้ มีการใช้อารมณ์เชิงบวกผนวกกับข้อความเชิงสนับสนุนแบบมีเงื่อนไขต่อกลุ่มผู้ชุมนุม เช่น ชื่นชมความสามารถของเยาวชนในเรื่องการใช้เทคโนโลยีภายใต้เงื่อนไขที่ว่าควรให้เยาวชนนำความสามารถมาช่วยหน่วยงานราชการ และสร้างประโยชน์ให้กับประเทศชาติ ในขณะที่มีการใช้ข้อความเชิงขัดแย้ง (conflictive messages) ต่อผู้ที่ “คิด” และ “รู้สึก” ต่าง เช่น ผู้ที่ “ไม่จงรักภักดีต่อสถาบัน” และผู้ที่ “ทำลายอดีตที่มีคุณค่า” ในภาพรวม สมาชิกรัฐสภาฝ่ายรัฐบาลจะกล่าวถึงอารมณ์และเล่าเรื่องไปในทิศทางเดียวกัน

ในส่วนนี้ ขอยกตัวอย่างข้อความของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคพลังประชารัฐ ที่กล่าวถึงอารมณ์จงรักภักดีและความรักต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

“ท่านประธานครับ ผมขอใช้พื้นที่สภาอันทรงเกียรติแห่งนี้แสดงจุดยืนและสะท้อนความรู้สึกของพี่น้องประชาชนที่ร่วมแสดงพลังของประชาชนที่จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ พร้อมจะปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ในหลายจังหวัด ทุกภาคของประเทศ... ท่านประธานครับ การรวมพลังของทุกเหล่านี้นั้นยืนยันเป็นอย่างดีว่าประชาชนคนใดของเรา รักในหลวงของเขา ไม่แพ้ประชาชนภาคอื่น ๆ ของประเทศ...ท่านประธานครับ การชุมนุมกล่าวอาฆาตมาดร้าย จาบจ้วงสถาบันพระมหากษัตริย์ พระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินีของเราเสมือนเป็นแผลลึกที่เจ็บปวดในใจของชาวไทยที่รักและจงรักภักดีนะครับ” (Secretariat of the House of Representatives, 2020a, p. 198)

จากข้อความข้างต้น ผู้พูดสะท้อนอารมณ์เชิงบวกว่าด้วยเรื่อง ความจงรักภักดีและความรัก ที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตาม พบการแสดงออกซึ่งอารมณ์เชิงลบมุ่งตำหนิฝ่ายตรงข้ามผ่านประโยคที่สะท้อนความหมายแฝง (connotations) เช่น “พร้อมจะปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ในหลาย

จังหวัด ทุกภาคของประเทศ” สำหรับประโยคนี้นี้ ผู้พูดประกอบสร้างความหมายว่าด้วยเรื่องกลุ่มตรงข้ามที่เป็นศัตรูต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังนั้นกลุ่มของตนจึงต้อง “ปกป้อง” หรือ คำกล่าวที่ว่า “ประชาชนคนใดของเรารักในหลวงของเขาไม่แพ้ประชาชนภาคอื่น ๆ ของประเทศ” สำหรับประโยคนี้นี้ ผู้พูดประกอบสร้างความหมายว่าด้วยเรื่องการแข่งขันระหว่างภาคในประเด็นเรื่อง “รักในหลวง” ตลอดจนการอุปมาอุปไมย (metaphors) การกระทำของอีกฝ่าย “เสมือนเป็นแผลลึกที่เจ็บปวดในใจของชาวไทยที่รักและจงรักภักดินะครับ” ข้อความข้างต้นสะท้อนการแบ่งแยกคนในสังคมออกเป็นสองกลุ่มระหว่างกลุ่ม “คนไม่ดี” ที่ “กล่าวอาฆาตมาดร้าย จาบจ้วงสถาบันพระมหากษัตริย์” และกลุ่ม “คนดี” คือ “ชาวไทยที่รักและจงรักภักดี” เหล่านี้สะท้อนการที่ฝ่ายรัฐบาลใช้วาทกรรมเชิงอารมณ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับกลุ่มของตนเอง และกีดกันคนที่ “คิด” และ “รู้สึก” ต่างออกไป สอดคล้องกับที่ Demertzis (2014, p. 227) ระบุว่า อารมณ์ทางการเมือง ไม่จำเป็นจะต้องรับรู้ในระดับจิตสำนึกเสมอไป เพราะเราอาจจะรู้สึกภูมิใจในชาติของเรา ในขณะที่ไม่รู้ตัวว่าเรากำลังเกลียดอีกชาติหนึ่งหรือไม่รู้ตัวว่าเรากำลังปฏิเสธและประเมิน “ผู้อื่น” ในเชิงลบ ซึ่งในกรณีข้อความข้างต้นผู้พูดแสดงอารมณ์เชิงบวก หากทว่ามีอารมณ์เชิงลบแทรกอยู่สะท้อนการแบ่งขั้วทางความรู้สึก (affective polarization) อันจะนำมาซึ่งความขัดแย้งที่รุนแรงได้ (Lara et al., 2016, p. 134; Widmann, 2021, p. 176)

สำหรับการเล่าเรื่องของฝ่ายค้าน มีการใช้ข้อความแบบสนับสนุนกับประชาชนและกลุ่มผู้ชุมนุม ยกตัวอย่างเช่น ฝ่ายค้านแสดงออกถึงความเข้าใจต่อประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้ชุมนุม หรือ การชื่นชมกลุ่มผู้ชุมนุมว่ามีความรู้ มีข้อมูล มีการตกผลึกทางความคิด และไม่ได้ถูกหลอกมาอย่างเช่นที่รัฐบาลคิดในทางตรงข้าม ฝ่ายค้านใช้ข้อความเชิงขัดแย้งเพื่อ

ตำหนิรัฐบาล ยกตัวอย่างเช่น การที่ฝ่ายค้านไม่เห็นด้วยกับนิยามของความจงรักภักดีที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อแบ่งแยกคนที่เห็นต่าง อีกทั้งความหวังของฝ่ายค้านแตกต่างจากรัฐบาล ในขณะที่รัฐบาลผูกความหวังไว้กับการดำรงรักษาอดีต และการสร้างชาติไทยให้เป็นหนึ่ง ฝ่ายค้านเล่าเรื่องที่ว่าการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคต แสวงหาฉันทมติใหม่ และหยุดการผลิตซ้ำสิ่งที่สืบเนื่องจากอดีต เป็นต้น

ในส่วนนี้ ขอยกตัวอย่างข้อความของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ ที่พยายามอภิปรายว่าสิ่งที่รัฐบาลทำก่อให้เกิดการแบ่งขั้วทางอารมณ์

“ที่ผมค่อนข้างเป็นห่วงมาก ผมเชื่อว่าทุกคนมีความจงรักภักดีต่อสถาบัน วันนี้ท่านยังมีคนกลุ่มหนึ่งห่วงหาว่าถ้าไม่คิดแบบตน หรือไม่ทำแบบที่ตนี้อาจจะเป็นกลุ่มที่ไม่จงรักต่อสถาบัน อันนี้เป็นเรื่องอันตรายมากครับ แต่ความจงรักบางครั้งเขาไม่ได้ต้องแสดงออก...ดังนั้น การที่ไปประกาศว่าคนไม่ทำเหมือนตนแล้วไม่จงรักนี้เป็นเรื่องอันตราย” (Secretariat of the House of Representatives, 2020a, p. 191)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนการโต้ตอบของพรรคฝ่ายค้านถึงเรื่องนิยามและการเล่าเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์จงรักภักดี ซึ่งเป็นการสะท้อนความพยายามของฝ่ายค้านที่มุ่งประกอบสร้างความหมายใหม่ที่แตกต่างจากความหมายเดิมที่รัฐบาล “พูด” และ “ใช้” มาอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่สอง คือ การใช้อารมณ์ทางการเมืองเชิงลบของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน พบอารมณ์เชิงลบของฝ่ายรัฐบาล ได้แก่ อารมณ์กังวล กลัว เกลียดกลัว ต่างชาติ กลัวสื่อสังคมออนไลน์ และ โกรธ สำหรับฝ่ายค้าน ได้แก่ อารมณ์กลัว กังวล ห่วงใย โกรธ เกลียดชัง ไม่เชื่อมั่น และเศร้าเสียใจ

สำหรับการเล่าเรื่องของฝ่ายรัฐบาล มีการใช้ข้อความเชิงสนับสนุนต่อการทำงานของรัฐบาลในการมุ่งช่วยเหลือประชาชน ยกตัวอย่างเช่น รัฐบาลกล่าวถึง

อารมณ์กังวลในแง่ที่ว่าประชาชนมีความกังวล และฝ่ายรัฐบาลมีความตั้งใจจะช่วยเหลือหาทางออกและลดความกังวลนั้น ในที่นี้ ฝ่ายรัฐบาลพูดถึงอารมณ์กังวลเพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับกลุ่มของตนเอง นอกจากนี้ ฝ่ายรัฐบาลมีการเล่าเรื่องโดยใช้ข้อความเชิงขัดแย้งต่อการชุมนุมทางการเมือง โดยรัฐบาลแสดงความกังวลและความกลัว โดยระบุถึงความเสี่ยงที่จะเกิดการแพร่กระจายเชื้อโรคในที่ชุมนุมทางการเมือง นอกจากนี้ รัฐบาลเชื่อมโยงความกลัวกับภัยคุกคามที่มาจากภายนอกประเทศและเป็นสิ่งที่รัฐบาลควบคุมไม่ได้ เช่น ทุนนิยมข้ามชาติสนับสนุนอยู่เบื้องหลังการชุมนุม หรือ การทำให้ประชาชนกลัวต่อประเด็นการนำข้อมูลออกไปเผยแพร่ให้ต่างประเทศ หรือ สื่อสังคมออนไลน์เป็นของต่างชาติและมุ่งสร้างความแตกแยกเหล่านี้เป็นการใช้วาทกรรมเชิงอารมณ์ว่าด้วยความเกลียดกลัวต่างชาติเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับฝ่ายของตนเองและจงใจให้ประชาชนมีความรู้สึกร่วม

สำหรับการเล่าเรื่องของฝ่ายค้าน มีการใช้ข้อความเชิงขัดแย้งต่อรัฐบาล ยกตัวอย่างเช่น เมื่อกล่าวถึงความกลัว ฝ่ายค้านเลือกที่จะเล่าว่ารัฐบาลเป็นผู้สร้างความกลัวให้กับประชาชน เช่น การใช้ข้ออ้างเกี่ยวกับการแพร่ระบาดเพื่อที่จะหยุดกลุ่มผู้ชุมนุมไม่ให้ออกมาคัดค้านรัฐบาล ทั้งนี้พบว่า ฝ่ายค้านเล่าเรื่องความกลัวแบบไม่กลัว กล่าวคือ ไม่กลัวต่อวาทกรรมความกลัวที่รัฐบาลพยายามใช้ นอกจากนี้ ในมุมมองของฝ่ายค้าน ภัยคุกคามอันนำมาซึ่งความกังวล ความกลัว ความโกรธ ของประชาชน ไม่ได้มาจากนอกประเทศและควบคุมไม่ได้ แต่มาจากรัฐบาลและนายกรัฐมนตรี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปราบปรามผู้ชุมนุมโดยใช้ความรุนแรง การเมืองที่ไม่ชอบธรรม และเศรษฐกิจที่มีปัญหาในภาพรวม ฝ่ายค้านอาศัยอารมณ์เชิงลบเพื่อตำหนิการกระทำของรัฐบาลต่อประชาชน ในส่วนนี้ ขอยกตัวอย่างข้อความของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย ที่กล่าวว่า

“ภาพที่สะท้อนออกมาต่อท่าทีการจัดการปัญหาของพวกท่าน คือ ทศนคติที่คับแคบ ถือตนเป็นใหญ่ ไม่เห็นหัวประชาชนอยู่ในสายตา เพราะความคิดแบบนี้พวกท่านจึงได้ใช้วิธีจัดการกับผู้เห็นต่างด้วยการปราบปราม จับกุมคุมขัง จนกระทั่งถูกประณามคัดค้านจากผู้ที่รักประชาธิปไตยและผู้ที่มีใจเป็นธรรมทั้งภายในและภายนอกประเทศ” (Secretariat of the House of Representatives, 2020a, p. 16)

จากข้อความข้างต้น ผู้แทนฝ่ายค้านแสดงอารมณ์โกรธ สังเกตได้จากการตำหนิฝ่ายรัฐบาลด้วยประโยคที่มีความหมายแฝงไว้ด้วยอารมณ์ไม่พอใจต่อสิ่งที่รัฐบาลกระทำ ดังเช่น “ทศนคติที่คับแคบ ถือตนเป็นใหญ่ ไม่เห็นหัวประชาชนอยู่ในสายตา” อารมณ์โกรธข้างต้นนำไปสู่การแบ่งแยกระหว่างรัฐบาลและ “ผู้ที่รักประชาธิปไตย” และ “ผู้ที่มีใจเป็นธรรมทั้งภายในและภายนอกประเทศ” เหล่านี้เป็นการประกอบสร้างความหมายของฝ่ายค้านเพื่อแบ่งกลุ่มผู้ที่มีจุดยืนทางการเมืองที่สอดคล้องกับของตนและเพื่อต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาล

โดยสรุป ในการประชุมรัฐสภา ฝ่ายรัฐบาลใช้อารมณ์ในเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับฝ่ายของตนเอง และตำหนิฝ่ายค้านและกลุ่มผู้ชุมนุม ในขณะที่ฝ่ายค้านใช้อารมณ์ในเชิงกลยุทธ์เพื่อตำหนิรัฐบาล ตลอดจนสร้างวาทกรรมเชิงอารมณ์ในแบบใหม่ในภาพรวม พบว่า ในช่วงเวลาแห่งวิกฤติ ประกอบกับความสนใจในทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่องอารมณ์ที่มากขึ้น ทำให้ “อารมณ์” ที่เคยถูกกดทับและปิดบังไว้ถูกนำมาศึกษาและเปิดเผยสู่สาธารณะมากขึ้น ในทางหนึ่ง เป็นโอกาสที่ผู้นำจะได้ “เห็น” และ “ตระหนักรู้” ถึงสิ่งที่ถูกกดทับไว้ และได้แสวงหาแนวทางเพื่อนำสู่ความสมดุลทางการเมืองและสังคมแบบใหม่ (new social and political equilibria) ในทางกลับกัน หากอารมณ์ ไม่ได้ถูก “เห็น” หรือ “ตระหนักรู้” ก็จะนำไปสู่การสร้างวงเวียนย้อนกลับทางอารมณ์ (emotional

feedback loop) เป็นวงจรที่จะก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาวได้ (Verbalyte et al., 2022, p. 1)

การอภิปรายผล

สำหรับ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบริบทที่มา และปัจจัยแวดล้อมของอารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย โดยประยุกต์กรอบการวิเคราะห์แบบหลายระดับ (multi-level analysis) ของ Bonansinga (2020, p. 91) ที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกระบวนการแห่งอารมณ์ใน 3 มิติสำคัญ คือ มิติเชิงโครงสร้าง อัตวิสัย และการสื่อสาร จากผลการวิจัย พบว่ากรอบข้างต้นเอื้อในการเก็บภาพรวมของอารมณ์ทางการเมืองทั้งในระดับมหภาค ได้แก่ สถานการณ์การระบาดโควิด-19 การชุมนุมทางการเมือง และการตอบสนองต่อปัญหาโดยรัฐบาล (มิติเชิงโครงสร้าง) ลงมาที่ระดับจุลภาค ได้แก่ สมาชิกรัฐสภาที่มีอารมณ์แฝงฝังอยู่ในอุดมการณ์ การระบุดัตนภายในกลุ่ม การแบ่งขั้วทางอารมณ์ และการกระทำของกลุ่ม (มิติเชิงอัตวิสัย) และการใช้อารมณ์และการเล่าเรื่องในการประชุมรัฐสภา (มิติการสื่อสาร) ซึ่งทั้ง 3 มิติข้างต้นเชื่อมโยงกับ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาอารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย โดยพบว่า ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านมีการใช้อารมณ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบในการประชุม ตลอดจนอารมณ์ที่เฉพาะเจาะจง เช่น ชื่นชม ภาคภูมิใจ จงรักภักดี รัก กังวล กลัว และ โกรธ โดยแต่ละฝ่ายมีกลยุทธ์การจูงใจให้ผู้ชมคล้อยตาม โดยใช้อารมณ์ข้างต้นผนวกกับการเล่าเรื่องที่แตกต่างกัน ผันแปรตามมิติเชิงโครงสร้างและอัตวิสัย สำหรับประเด็นนี้ ข้อค้นพบ

ข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาไว้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว

อย่างไรก็ตาม ด้วยการวิจัยนี้เป็นการศึกษาในพื้นที่ทางการเมืองไทยที่มีความเฉพาะเจาะจงผูกพันอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย ทำให้ค้นพบลักษณะเฉพาะของการใช้อารมณ์และการเล่าเรื่องที่สอดคล้องกับวิถีการประกอบสร้างความหมายและแนวปฏิบัติของสังคมไทย ซึ่ง ณ ปัจจุบัน การเมืองไทยกำลังอยู่ในจุดตึงเครียดความขัดแย้งระหว่างการธำรงรักษาความหมายเชิงอารมณ์แบบดั้งเดิม และการแสวงหาความหมายเชิงอารมณ์แบบใหม่ จากผลการวิจัยพบความหมายของอารมณ์ที่ขัดแย้งกันระหว่างฝ่ายรัฐบาลที่ต้องการสืบเนื่องวาทกรรมเชิงอารมณ์แบบดั้งเดิมกับฝ่ายค้านที่ต้องการการเปลี่ยนแปลง ในภาพรวม งานวิจัยนี้ได้สร้างคุณูปการและองค์ความรู้ใหม่ตามสมควรภายใต้ประเด็นเรื่องอารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาไทย

ข้อเสนอแนะ

1. สร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อประเด็นเรื่องการใช้อารมณ์ ภาษาและการสื่อสารในการประชุมรัฐสภาไทยที่มีลักษณะแบ่งขั้วและขัดแย้ง เพื่อปรับให้เป็นการใช้อารมณ์ ภาษาและการสื่อสารที่ยอมรับ เปิดใจ และมุ่งแสวงหาข้อตกลงร่วมกัน เพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

2. ประยุกต์กรอบแนวคิดที่งานวิจัยนี้ใช้เพื่อนำไปศึกษาอารมณ์ทางการเมืองของหน่วยวิเคราะห์อื่นภายใต้บริบทด้านเวลาและสถานที่ที่แตกต่างกัน

References

- Abercrombie, G., & Batista-Navarro, R. (2020). Sentiment and position-taking analysis of parliamentary debates: A systematic literature review. *Journal of Computational Social Science*, 3, 245-270.
- Bangkok Post. (2021). *Police and protesters face off again*. Retrieved from <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2067647/police-and-protesters-face-off-again>
- BBC Thai (2020a). *Khana Ratsadon announces three demands before big demonstration on 14 October–Prayut’s resignation, opening parliament to amend constitution, reform monarchy institution*. Retrieved from <https://www.bbc.com/thai/thailand-54461248> [In Thai]
- BBC Thai (2020b). *The cabinet has allowed the opening of a special parliamentary meeting on 26-27 October–The court has ordered the closure of online Voice TV*. Retrieved from <https://www.bbc.com/thai/thailand-54611510> [In Thai]
- Bericat, E. (2016). The sociology of emotions: Four decades of progress. *Current Sociology*, 64(3), 491-513.
- Bonansinga, D (2020). Who thinks, feels: The relationship between emotions, politics and populism. *Participation and Conflict*, 13(1), 83-106.
- Boossabong, P., & Chamchong, P. (2020). Coping with COVID-19 in a non-democratic system: Policy lessons from Thailand’s centralised government. *International Review of Public Policy*, 2(3), 358-371.
- Burnham, P., Lutz, K. G., Grant, W., & Layton-Henry, Z. (2008). *Research methods in politics* (2nd ed.). Palgrave Macmillan.
- Capelos, T. (2011). Emotions in politics. In G. T. Kurian (Ed.), *The encyclopedia of political science* (pp. 499-500). CQ Press.
- Dailynews. (2020). *Blooded! MP Wisan outburst, slashes arm to protest ‘Big Tu’ in parliament*. Retrieved from <https://d.dailynews.co.th/politics/803516> [In Thai]
- Demertzis, N. (2014). Political emotions. In P. Nesbitt-Larking, C. Kinnvall, T. Capelos, H., & Dekker (Eds), *The Palgrave handbook of global political psychology* (pp. 223-241). Palgrave Macmillan.
- Elster, J. (1999). *Alchemies of the mind: Rationality and the emotions*. Cambridge University Press.
- Flam, H., & King, D. (2005). *Emotions and social movements*. Routledge.
- Freeden, M. (2013). Editorial: Emotions, ideology and politics. *Journal of Political Ideologies*, 18(1), 1-10.

- Gennaro, G., & Ash, E. (2021). Emotion and reason in political language. *The Economic Journal*, 132(643), 1037-1059.
- González, A. M. (2017). In search of a sociological explanation for the emotional turn. *Sociologia, Problemas e Práticas*, 85, 27-45.
- Goodwin, J., & Jasper, J. M. (2006). Emotions and social movements. In J. E. Stets & J. H. Turner (Eds.), *Handbook of the sociology of emotions* (pp. 611-635). Springer.
- iLaw. (2021). *What is CCSA? Unveil the structure and name lists of those who are behind*. Retrieved from <https://ilaw.or.th/node/5908> [In Thai]
- iLaw. (2022). *Robot committee! Appointed senators enacted at least 40 laws with united votes, showing 98% consensus*. Retrieved from <https://ilaw.or.th/node/6184> [In Thai]
- Jakaza, E. (Ed.) (2019). *Argumentation and appraisal in parliamentary discourse*. Information Science Reference.
- Koschut, S. (2018). Speaking from the heart: Emotion discourse analysis in international relations. In M. Clément & E. Sangar (Eds.), *Researching emotions in international relations* (277-302). Palgrave Macmillan.
- Lara, E. A., Márquez, A. C., & Fuentes-Rodríguez, C. (2016). Emotional argumentation in political discourse. In C. F. Rodríguez & G. Álvarez-Benito (Eds.), *A Gender-based approach to parliamentary discourse: The andalusian parliament* (129-160). John Benjamins.
- Lertchoosakul, K. (2022). *The rise and dynamics of the 2020 youth movement in Thailand*. Heinrich-Böll-Stiftung.
- Marcus, G. E., Neuman, W. R., & MacKuen, M. (2000). *Affective intelligence and political judgement*. Chicago University Press.
- McCargo, D. (2021). Disruptors' dilemma? Thailand's 2020 Gen Z protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 175-191.
- Prachachat Business. (2020). *Six opposition parties reluctant to join extraordinary session; Government whip will not obstruct discussion on Institution*. Retrieved from <https://www.prachachat.net/politics/news-542909> [In Thai]
- Ringmar, E. (2018). Eugene Gendlin and the feel of international politics In M. Clément & E. Sangar (Eds.), *Researching emotions in international relations for a new paradigm* (pp. 33-50). Palgrave Macmillan.
- Sawasdee, S. N. (2019). Electoral integrity and the repercussions of institutional manipulations: The 2019 general election in Thailand. *Asian Journal of Comparative Politics*, 5(1), 1-17.
- Secretariat of the House of Representatives (2020a). *Report of the 1st joint sittings of the National Assembly (extraordinary session), Monday, October 26, 2020*. Author. [In Thai]

- Secretariat of the House of Representatives. (2020b). *Report of the 1st joint sittings of the National Assembly (extraordinary session), Tuesday, October 27, 2020*. Author. [In Thai]
- Secretariat of the House of Representatives (2020c). *Summary of special events in the 1st joint sittings of the National Assembly (extraordinary session), Tuesday October 27, 2020*. Author. [In Thai]
- Verbalyte, M., Bonansinga, D., & Exadaktylos, T. (2022). When emotions run high: Affective responses to crises in Europe. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 35(1), 1-13.
- Werlen, E., Imhof, C., & Bergamin, P. (2021). *Emotions in the parliament: Lexical emotion analysis of parliamentary speech transcriptions*. Retrieved from <https://ceur-ws.org/Vol-2957/paper2.pdf>
- Widmann, T. (2021). How emotional are populists really? Factors explaining emotional appeals in the communication of political parties. *Political Psychology*, 42(1), 163-181.